

Beleidsplan Hervormde Gemeente Dordrecht 2025-2028

1. Inleiding

Bronnen

Voor u ligt het beleidsplan van de Hervormde Gemeente Dordrecht (HGD) voor de periode 2025-2028 met daarin een korte schets van de situatie waarin de gemeente zich naar inzicht van de Algemene Kerkenraad (AK) bevindt en een overzicht van de belangrijkste beleidsvoornemens waarmee hij de komende periode op deze situatie wil inspelen. Hierbij is gepoogd nauw aan te sluiten bij zowel de beleidsplannen van de individuele wijkgemeenten [1 -4] als bij het beleidsplan [5] van de Protestantse Gemeente Dordrecht Dubbeldam (PGDD) waarmee de HGD intensief samenwerkt. Naast deze beleidsdocumenten hebben we ons ook laten inspireren door de visienota [6] die is opgesteld in het kader van de samenwerking van de PKN-gemeenten op het eiland en door de PKN-nota kerk 2025 [7]. Bovendien is dankbaar gebruik gemaakt van de adviezen van de beleidsplanadviescommissie die in juni 2023 haar rapport uitbracht [8]. Soms zijn zelfs (vrijwel) letterlijk stukken uit bovengenoemde documenten overgenomen.

Verder na de fusiepoging met de PGDD

Op deze manier wordt nu weer een volwaardig beleidsplan uitgebracht, zoals op grond van de kerkorde verwacht mag worden [ord. 4-7-1], nadat voor de periode 2020-2024 was volstaan met een interim-document. Dat laatste was verklaarbaar vanuit de verwachting begin 2020 dat spoedig gewerkt zou gaan worden aan een gezamenlijk beleidsplan van een gefuseerde PKN-gemeente op het eiland van Dordrecht, waarin PGDD en HGD zouden zijn opgegaan. Nadat van 2012 t/m 2019 op AK-niveau intensief naar deze fusie was toegewerkt, waarbij een gezamenlijke Plaatselijke regeling en gezamenlijke visienota's op diaconaal en kerkrentmeesterlijk vlak waren opgesteld, de fusiebesluitvorming al was afgerond en de beoogde fusie-datum, 1 januari 2020, in zicht kwam, ontstond eind 2019 echter een vertrouwensbreuk, waardoor deze fusie alsnog niet door ging. Terwijl het interim-document voor de periode 2020-2024 nog werd geschreven vanuit de verwachting dat deze breuk wel spoedig geheeld zou kunnen worden, is dat toch wat anders gelopen. Diverse direct betrokkenen zaten aan het eind van hun termijn en trokken zich terug. Hun opvolgers zagen zich voor de taak gesteld een weg voorwaarts uit te stippelen en inventariseerden de opvattingen hierover van de diverse wijkgemeenten. Hieruit bleek veel 'fusiemoeheid' en een verlangen zich eerst maar eens te richten op andere zaken dan een nieuwe ronde van fusieonderhandelingen. In een besluitvoorstel van september 2020 wordt weliswaar nog gesteld dat 'het voornemen om te fuseren niet ter discussie staat', maar wordt ook gesteld dat er voorlopig geen formele stappen in het fusieproces gezet zullen gaan worden. Aan CvK en CvD wordt gevraagd de nog resterende geschilpunten te inventariseren en met een tijdpad voor de oplossing hiervan te komen. In een mededeling d.d. 8 oktober 2020 aan AK-leden over de stand van zaken, wordt nog gemeld dat de besluitvorming hierover in de AK van de PGDD nog niet is afgerond. Vervolgens wordt het echter nogal 'stil' op het fusiefront, wellicht mede door de impact van de coronapandemie die het vergaderen voor langere tijd bemoeilijkte. Al met al raakten de fusieplannen en -documenten meer en meer op de achtergrond. Deze nieuwe werkelijkheid werd ook zichtbaar toen recent een nieuwe Plaatselijke Regeling in de PGDD werd aangenomen die duidelijk afweek van de eerder gezamenlijk opgestelde Plaatselijke Regeling voor de beoogde fusiegemeente. Uit de discussie bleek dat dit niet bedoeld was om een toekomstige fusie met de HGD, als die aan de orde zou zijn, te bemoeilijken; zo nodig zouden er dan wel weer wat aanpassingen mogelijk zijn om één en ander te harmoniseren. Maar nu lag de prioriteit bij een regeling die zo goed mogelijk aansloot bij de huidige situatie van de PGDD. Dit leidde niet tot niet veel meer dan een kanttekening van de zijde van de HGD; er werden geen concrete initiatieven tegenover gesteld om snel tot afronding van een formele fusie te geraken.

Verschillen

Er is inmiddels ook meer oog gekomen voor verschillen tussen PGDD en HGD. Deze verschillen liggen niet zozeer op diaconaal vlak. Hoewel ook de Colleges van Diakenen (CvD's) van beide gemeenten formeel gescheiden zijn, werken ze in de praktijk wel vrijwel als een eenheid samen. Maar op kerkrentmeesterlijk vlak ligt dat iets anders. Hoewel ook de CvK's van beide gemeenten nog steeds nauw samenwerken, hanteren ze niet steeds dezelfde financiële spelregels: waar in de HGD het principe gehanteerd wordt dat opgebouwd vermogen niet (structureel) ingezet wordt om gaten in de exploitatie te dichten, wordt dit in de PGDD wel regelmatig gedaan. Verder heeft iedere wijkgemeente in de HGD sterk haar eigen (modalitaire, liturgische of spirituele) identiteit, terwijl dat binnen de PGD veel minder het geval is, al is de binding die gemeenteleden met de eigen wijkgemeente ervaren ook daar wel veel sterker dan die met de PGDD als geheel c.q. met de andere wijkgemeenten. In de periode dat er gericht naar fusie toe gewerkt werd, was een kleine groep mensen voortdurend bezig dergelijke plooiën met allerlei compromisteksten glad te strijken om de fusie zo toch mogelijk te maken. Dat leek dus op het oog een heel eind gelukt, maar verschillende partijen bleken die compromisteksten toch wel verschillend te interpreteren en bovendien was deze 'kopgroep' de voeling met de eigen achterban wat kwijtgeraakt. Daardoor begreep deze achterban niet waarom eerder gemaakte plannen nu in het kader van de fusie (voorlopig) niet door zouden kunnen gaan en was zij ook veel te weinig van het doel van de fusie overtuigd om offerbereidheid daarvoor te tonen.

Samenwerken, zonder te veel druk

Vandaar dat de inzet nu is om, zonder de druk van een fusiedeadline en onderhandelingen over fusiedocumenten, zo goed mogelijk samen te werken en elkaar vooral ook beter te leren kennen door ontmoetingen waarbij (geloofs)ervaringen kunnen worden uitgewisseld. Bij de samenwerking kunnen praktijken en culturen van beide gemeentes (verder) naar elkaar toegroeien en bij de ontmoetingen kan de onderlinge eenheid en verbondenheid worden ervaren. Verder kan de verscheidenheid die er ook is en die soms zo groot is dat het vervreemdend werkt, bij het licht van Gods Woord worden besproken, zodat we elkaars motieven beter begrijpen en, door elkaar een blik in ons hart te gunnen, vooroordelen kunnen wegnemen of in ieder geval van de scherpe kantjes kunnen ontdoen. Het pad naar fusie wordt zo wel veel minder duidelijk, concreet en tijdgebonden, maar toch is de gedachte daaraan niet helemaal weg. Ten eerste niet, omdat het bestaan van twee gemeenten binnen de éne Protestantse Kerk op het eiland van Dordrecht toch iets onnatuurlijks, zo niet on-Bijbels, blijft houden en ten tweede, omdat met name aan de kant van de PGDD voor de wat verdere toekomst een krimpscenario voorzien wordt waarin het aantal wijkgemeentes wellicht zal afnemen en het zelfstandig voortbestaan onder druk komt te staan.

Driedledige taak AK

In deze situatie ziet de Algemene Kerkenraad van de Hervormde Gemeente voor zichzelf een driedledige taak: bevorderen van de goede samenwerking tussen zijn wijkgemeenten onderling, bevorderen van de ontmoeting en samenwerking met de PGDD en het onderhouden van contacten met diverse organisaties, geloofsgemeenschappen en missionaire initiatieven. Hoe deze taak wordt verstaan en hoe we hem de komende beleidsperiode willen uitwerken wordt hieronder verder uiteengezet. Hierbij wordt eerst wat uitgezoomd naar een visie op kerk- en gemeente-zijn in deze tijd, ontleend aan de kerkorde en aan de PKN-nota 'Kerk 2025: waar een Woord is, is een weg' (hoofdstuk 2). Na een schets van de uitgangssituatie in 2024 (hoofdstuk 3) worden bovengenoemde taken uitgewerkt en ingevuld in de hoofdstukken 4 tot en met 7.

2. Kader: Visie op kerk- en gemeente-zijn in deze tijd

Wezen

De Hervormde Gemeente te Dordrecht is een gemeente van de Protestantse Kerk in Nederland. Deze kerk belijdt in haar kerkorde gestalte te zijn van de ene christelijke Kerk die zich, delend in de aan Israël geschonken verwachting, uitstrekt naar de komst van het Koninkrijk van God, leeft uit Gods genade in Jezus Christus en zo de opdracht van haar Heer vervult om het Woord te horen en te verkondigen (art. I leden 1 en 2 van de kerkorde).

Roeping

In artikel IV wordt vervolgens gesteld dat de gemeente, daartoe begenadigd door de Geest, is geroepen tot de dienst aan het Woord van God in de prediking van het Evangelie en de viering van Doop en Avondmaal in de openbare eredienst, in de dienst van de gebeden, in de missionaire arbeid, in het diaconaat, in de herderlijke zorg, in de geestelijke vorming en ook in alle andere arbeid tot opbouw van het lichaam van Christus. Door dit te doen, dient en looft zij God Drie-enig als Vader, Zoon en Heilige Geest. Het evangelie is een groots geschenk, dat erom vraagt dat we er ons helemaal door laten vervullen en dat ook kritisch staat tegenover de tijdgeest van een maatschappij, waarin vaak egoïsme als uitgangspunt genomen wordt.

Functie

Een protestantse c.q. hervormde gemeente functioneert zelfstandig binnen het geheel van de regionale en landelijke kerk. Zij vormt voor haar leden en haar werkgebied de gemeenschap die tot eenheid, getuigenis en dienst geroepen is en rondom Woord en sacramenten samenkomt. Zij heeft daarbij alle functies te vervullen, die een gemeente voor haar leden en voor de samenleving heeft. In de vervulling van haar opdracht wendt de gemeente zich ook naar de wereld, want zij belijdt in haar vieringen en andere activiteiten, dat Jezus Christus de Heer en Verlosser van de wereld is. Daarom roept zij de maatschappij, de cultuur en ook de staat op het leven te vernieuwen. In het licht van de voortgaande ontkerkelijking, ook op het eiland van Dordt, dient de gemeente zich indringend van haar missionaire taak bewust te zijn.

Uitwerking

In 2018 kwam de PKN-nota 'Kerk 2025: waar een Woord is, is een Weg' uit. Hierin wordt vrij uitvoerig in gegaan op de vraag hoe bovengenoemde roeping en functie kan worden gerealiseerd en uitgewerkt. Hieronder is een deel van deze nota (in soms licht gewijzigde vorm) weergegeven:

In deel 1 van de nota formuleert de kerk waar het op aankomt. De kerk is een gave van God. Het leven in de kerk wordt door Hem in stand gehouden. Voor ons is de uitdaging om dat steeds weer op het spoor te komen. Daarvoor moeten we terug tot de kern van kerk-zijn in een veranderde wereld. De kerk formuleert daarvoor een agenda. Voor alles gaat het daarbij om het geloof in God en de Heer, Jezus Christus. In de geseculariseerde omgeving is daar niets vanzelfsprekends meer aan. Maar het verrijkt nog steeds ons leven en de wereld. Daarom verdient het om overgedragen te worden aan onze kinderen en uitgedragen te worden in de samenleving.

Geloof wordt beleefd in gemeenschap. In de kerk is dat vanouds de gemeente. Die staat in haar traditionele vorm op vele plaatsen onder druk. Tegelijk zien we nieuwe vormen van gemeenschap, van gemeente-zijn, opkomen. Daarvoor moet ruimte zijn, ook in oecumenisch perspectief. De kerk is ook een diaconale gemeenschap, voor haar eigen leden, maar ook voor allen die op haar pad komen: eenzame ouderen en andere kwetsbaren in de samenleving, maar ook mensen elders in de steeds kleiner wordende wereld, die in het gedrang komen door armoede, geweld, oorlog en klimaatverandering.

In de plaatselijke gemeente klopt het hart van de kerk. Waar twee of drie samenkomen, is Christus in hun midden. Deze plaatselijke gemeente, dat zijn de gelovigen met elkaar. De gelovigen zijn de leerlingen van Jezus. Zij zijn het levend lichaam, dat leeft door de Geest van God. De kerk is dus niet een service-instituut waar professionals een publiek bedienen. De kerk, dat is de gemeenschap van de gelovigen, de volgelingen van Jezus, die door Jezus Zelf geroepen zijn en deel mogen uitmaken van Zijn lichaam. Wat doen deze gelovigen? Hoe vormen zij een gemeenschap? Wat doen ze en hoe leven ze met elkaar? Zonder uitpuittend te zijn volgen hier vijf aspecten van deze gemeenschap:

1. Samenkomen

Gelovigen hangen niet als los zand aan elkaar maar komen met regelmaat samen om een zichtbare geloofsgemeenschap te zijn. Van de eerste christenen wordt gezegd: zij vormden een geloofsgemeenschap. Deze gemeenschap komt samen rond een centrum en dat is de levende Heer Zelf. Het beeld van Jezus die met zijn leerlingen rond de tafel samenkwam in de nacht dat Hij verraden werd, drukt dit kernachtig uit. In navolging daarvan komen ook nu leerlingen van Jezus samen. Hoewel Jezus Zelf niet zichtbaar is, is Hij er wel. In Zijn Naam wordt 'het brood gebroken', wordt naar het evangelie geluisterd, wordt geleerd en samen geleefd in woord en daad.

2. Pastoraat

Samenkomen betekent 'elkaar zien', en wel als leden van het ene lichaam van Christus, als broeders en zusters van de familie van God. Volgelingen van Jezus zien om naar elkaar, kennen elkaar, leven met elkaar mee en zijn elkaar een zorg. In de kerk noemen we dat pastoraat. We zijn voor elkaar herders. Dat is meer dan alleen medemenselijkheid of naastenliefde. Het is de hulp die we elkaar bieden om de weg met God te gaan, in alle omstandigheden van het leven. Dit pastoraat is niet voorbehouden aan ouderlingen die huisbezoeken afleggen. Iedereen is geroepen om herder te zijn voor de ander en om de ander voor jou een herder te laten zijn. Pastoraat kan op veel manieren. Samenzijn is al een vorm van pastoraat. Verder gebeurt het in groepen en in persoonlijk contact, door bezoek thuis, op andere plaatsen of gewoon onderweg.

3. Diaconaat

Van de eerste christenen werd gezegd: 'kijk hoe lief zij elkaar hebben'. Dat toonde zich in woord en daad. Het werd concreet in de hulp aan hulpbehoevenden, zoals weduwen, wezen en armen. Dat is diaconaat en dit hoort wezenlijk bij de kerk. Ook hier geldt: diaconaat is niet iets dat uitbesteed wordt aan diakenen. Wij zijn diakenen (dienaars) voor elkaar. Kerk-zijn betekent dat we delen van de gaven die God ons heeft gegeven en daarbij vooral oog hebben voor de minder bedeelden. Dat is niet alleen iets voor de 'eigen' kring, het straalt naar buiten. 'De armen zijn immers altijd bij u', en met armen ook eenzamen, werklozen, mensen in de schulden, gevangenen en asielzoekers. De geloofwaardigheid van de kerk staat of valt met het hart dat christenen voor hen hebben.

4. Getuigen

Het hoort bij christen-zijn dat je vrij durft te spreken over je geloof en Gods Naam durft te belijden. God valt niet te bewijzen en geloof in God valt niet op te dringen, maar je bent wel vrij om getuige te zijn van de goedheid van God die voor jouzelf van levensbetekenis is. Respect hebben voor andersgelovigen en niet gelovigen, betekent niet dat je zwijgt over je diepste levensovertuiging maar die eerlijk ter sprake brengt. Gods liefde en goedheid is voor alle mensen en daarom mag het goede nieuws niet opgesloten raken in de eigen kring. Het is tijd om elkaar aan te moedigen aan de verlegenheid om over het geloof te spreken, voorbij te komen.

5. Gezonden zijn

Christenen komen niet alleen samen maar worden ook de wereld in gezonden met een zegen en een zending. Daarom klinkt aan het slot van elke viering: 'ga heen in vrede'. Gods zending richt zich op de

wereld. Wie zich gelegen laat liggen aan Gods zending, kan niet wereldvreemd zijn. Een kerk die trouw is aan Christus kan niet naar binnen gekeerd zijn. Gezonden mensen hebben een missie en willen iets doen voor de vrede, het welzijn en het recht van mensen, van volkeren en van Gods schepping. Ze doen dat in het besef dat God Zelf in de wereld werkzaam is en daar Zijn koninkrijk laat komen. Als gezegende mensen hebben gelovigen, naast en met anderen, wat in te brengen als het gaat om welzijn, vrede en recht in de samenleving en om de heelheid van de schepping.

In dit beleidsplan wordt niet op al deze aspecten even diep ingegaan. Met name de eerste twee liggen vooral op het gebied van de wijkgemeenten en komen daarom in de beleidsplannen van de wijkgemeenten aan de orde. Maar bij de laatste drie aspecten is de samenwerking tussen wijkgemeenten onderling, met de PGDD en met allerlei kerkelijke organisaties belangrijk en die komen in de volgende hoofdstukken wél terug. Meer zijdelings heeft de AK in de geloofsgesprekken die hij wil stimuleren met ál deze aspecten te maken.

De laatste jaren is er binnen de Protestantse Kerk in Nederland ook veel aandacht voor het thema 'Veilige Kerk'. In april 2024 is met betrekking tot dit onderwerp door de synode Generale Regeling 16 vastgesteld met als datum van inwerkingtreding 1 juli 2025. Deze Regeling stimuleert kerkenraden het gesprek over het thema 'veilige gemeente' te voeren, stelt het aanvragen van een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) verplicht voor ambtsdragers en nog een aantal anderen met functies binnen de gemeente en regelt het aanstellen van vertrouwenspersonen. In het vervolg van dit beleidsplan wordt aangegeven hoe de AK hiermee om gaat.

3. De uitgangssituatie van de Hervormde Gemeente Dordrecht anno 2024

De HGD heeft 5 wijkgemeenten: wijkgemeente 1 'Rondom de Grote Kerk', de sterk samenwerkende wijkgemeenten 2 en 7, die kerken in de Augustijnenkerk en de Pauluskerk, wijkgemeente 5 'Krispijn', die bijeenkomt in de wijkzaal van de Pauluskerk en wijkgemeente 9 'Rondom de Andreaskerk'.

De situatie van deze wijkgemeenten is als volgt kort te typeren ten opzichte van 2020 (begin vorige beleidsperiode):

Wijkgemeente 1: Een hervormde wijkgemeente met een open en oecumenische karakter. De leden zijn afkomstig uit diverse – veelal protestantse, maar ook andere- kerken. Zowel ledental als kerkbezoek zijn redelijk stabiel, er zijn geen grote problemen om vacatures in kerkenraden en commissies vervuld te krijgen. Sinds 23 juni 2024 is ook de predikantsvacature weer vervuld.

Wijkgemeenten 2&7: wijkgemeenten die zich rekenen tot de Gereformeerde Bond binnen de Protestantse Kerk in Nederland. Ledental licht gegroeid en kerkbezoek vooral in de morgendienst toegenomen, door geboorteoverschot, door vestiging van jonge stellen in Dordrecht en ook door overkomst van leden uit andere kerkverbanden in en rond Dordrecht. Geen grote problemen om vacatures in kerkenraden en commissies vervuld te krijgen. Zowel wijk 2 als wijk 7 heeft een predikant.

Wijk 5: Een wijkgemeente met een sterk evangelisch en missionair profiel. Ledental flink gegroeid en ook kerkbezoek toegenomen, vooral door aanwas van jonge gezinnen. Mede hierdoor gaat vervulling van vacatures in kerkenraden en commissies ook makkelijker dan eerder het geval was. Er is een discussie gaande over diverse zaken die de identiteit van de wijkgemeente raken. De wijkgemeente verkeert financieel niet in de positie om een predikantsplaats te bekostigen, maar had tot voor kort wel een voorganger. Momenteel is er hier een vacature, waarvoor invulling wordt gezocht.

Wijk 9: Wijkgemeente die zich rekent tot de Confessionele Beweging. Ledental en kerkbezoek zijn afgenomen, vooral in en na de periode van de coronapandemie en daarna stabiel geworden. De wijkgemeente is vanaf februari 2022 vacant geweest. Met ingang van D.V. mei 2025 zal de vacature vervuld zijn.

De vijf wijkgemeenten hebben elk ook een eigen beleidsplan waarin het beleid voor de wijkgemeenten wordt uiteengezet (de wijken 2 en 7 hanteren een gezamenlijk beleidsplan). Deze beleidsplannen zijn terug te vinden op de websites van de wijkgemeenten of via de wijkscibae in te zien. Opvallend is de focus op het eigen karakter van de wijkgemeenten, de ontwikkeling daarin en de gehechtheid daaraan. Het grotere geheel van de Hervormde Gemeente wordt wel genoemd, maar visies op samenwerking worden achterwege gelaten of terughoudend geformuleerd.

Voor alle wijkgemeenten geldt dat de inkomsten en uitgaven redelijk in evenwicht zijn: een tijdelijk tekort dat wel eens ontstaat, kan tot nu toe met extra geldwerving en soms wat bezuinigen worden opgelost. Ook de vermogenspositie van de HGD als geheel is relatief goed te noemen, zowel door het aanwezige eigen vermogen als door het bestaan van diverse steunstichtingen (Vrienden van de Grote Kerk, Behoud Augustijnenkerk, Behoud Grote Kerk en Instandhouding Hervormd Gereformeerde Predikantsplaatsen). Verder heeft ook de Diaconie een goede vermogenspositie en krijgt zij ruim voldoende middelen binnen om haar taken te kunnen vervullen. Dit alles stemt tot dankbaarheid, zeker omdat er hier een contrast is met heel wat andere gemeenten binnen de PKN.

De algemene kerkenraad heeft zich de afgelopen tijd vooral beziggehouden met zijn formele rol voor de gemeente: besluiten, vaak op advies van de colleges of verzoek van een wijkgemeente, waartoe zij wordt geroepen op basis van kerkorde en Plaatselijke Regeling. Verder heeft hij invulling gegeven aan zijn overkoepelende functie, nl. het onderhouden van contacten met andere kerkgenootschappen en het uitnodigen van instellingen en stichtingen aan het begin van vergaderingen. Het contact met de

PGDD loopt vooral via wederzijdse vertegenwoordiging in elkaars vergaderingen en het gezamenlijk optrekken van CvK's en met name CvD's. Het college van diakenen heeft van deze drie de meest intensieve samenwerking met de PGDD, waarbij de colleges driemaal per jaar gezamenlijk vergaderen en ook samen optrekken in diaconale activiteiten op stedelijk niveau. De wijkdiakenen doen hun werk in de wijkgemeenten.

Ook op het kerkkantoor wordt gezamenlijk met de PGDD opgetrokken, al loopt het hier nog niet helemaal parallel, o.a. omdat de PGDD met betaalde krachten werkt en de HGD een vrijwilliger als boekhouder in dienst heeft.

Tenslotte stelt de AK vast dat de gemeente als geheel er niet of onvoldoende op is ingericht om een rol te spelen bij de vormgeving van initiatieven tot samenwerking tussen wijkgemeenten of totstandkoming van nieuwe/andere vormen van kerk-zijn. Door de grote zelfstandigheid van wijkgemeenten kennen leden van verschillende wijkgemeenten elkaar vaak nauwelijks en is de betrokkenheid op elkaar ook niet zo groot.

4. Verhouding algemene kerkenraad – wijkkerkenraden

In het vorige beleidsplan werden vier niveaus onderscheiden waarop de taken worden vervuld:

1. Het niveau van de zelfstandige wijkgemeente;
2. Het niveau van samenwerkende wijkgemeenten;
3. Het niveau van Hervormd Dordrecht als geheel;
4. Het niveau van de samenwerking tussen de PGDD en de HGD.

In de beleidsplannen van de wijkgemeenten komen de niveaus 1 en 2 aan bod. Het beleidsplan van de algemene kerkenraad betreft de niveaus 2, 3 en 4. Bij de verdeling van de taken en verantwoordelijkheden tussen de wijkgemeenten en de centrale gemeente is al jaren beleid dat het centrale deel van de gemeente zich ontwikkelt tot een organisatie die voorwaarden schept voor het functioneren van wijkgemeenten en voor synergie tussen die wijkgemeenten. Er is geleidelijk maar gestaag gewerkt aan versterking van de autonomie van de wijkgemeenten. Hierbij speelden twee overwegingen een rol:

1. Het hart van de gemeente klopt op het niveau van de wijkgemeenten, dát is de plaats waar gemeenteleden zich mee verbonden weten en,
2. In het verlengde daarvan, wijkgemeenten zijn in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor evenwicht tussen uitgaven en inkomsten.

De bevoegdheden, taken en functies van de algemene kerkenraad zijn in eerste instantie beperkt tot wat de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland nadrukkelijk toerekent aan een algemene kerkenraad:

- communicerend: de AK zal het onderling gesprek tussen wijkgemeenten en tussen de verschillende “modaliteiten” bevorderen;
- samenbindend en ondersteunend: de AK zal bevorderen dat wijkgemeenten, ondanks verschillen, daar waar mogelijk samenwerken. Op verzoek zal hij de wijkkerkenraden ondersteunen bij de uitvoering van hun taken;
- informierend en opiniërend: de AK zal bevorderen dat wijkgemeenten geïnformeerd worden over kerkelijke en maatschappelijke zaken en zal bijdragen in de meningsvorming daarover;
- coördinerend: de AK zal bevorderen dat er samenhang is tussen het beleid van het College van Diakenen, het College van Kerkrentmeesters en de wijkkerkenraden;
- besluitvormend: de AK neemt besluiten in overeenstemming met kerkorde en plaatselijke regeling, daarbij zo veel als mogelijk rekening houdend met de verschillende belangen.

In de afgelopen beleidsplanperiode heeft een beleidsplanadviescommissie zich gebogen over de vraag of wijziging in de verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen de wijkgemeenten en de centrale gemeente wenselijk is. Uit drie mogelijke denkrichtingen in het vorige beleidsplan:

1. We gaan verder op de weg van versterken van de wijkgemeenten.
2. We hebben een goed evenwicht gevonden in de verdeling tussen wijkgemeenten en centrale gemeente en consolideren dat;
3. De optelsom van de wijkgemeenten zou meer kunnen zijn dan de som der delen

koos de beleidsplanadviescommissie de tweede. Als argument voerde de commissie aan dat er weliswaar niets mis is met het versterken van wijkgemeenten en dat zij de gedachte dat de optelsom van de wijkgemeenten meer zou kunnen zijn dan de som der delen onderschreef, maar dat hieruit niet geconcludeerd moest worden tot een verschuiving van taken en bevoegdheden tussen de centrale gemeente en de wijkgemeenten, omdat we dáárin al een goed evenwicht hebben gevonden. In dit

beleidsplan neemt de AK dit advies nu over. Ook volgt de AK de beleidsplancommissie in haar advies de doelen uit de andere twee denkrichtingen te bereiken via versterking van het onderling contact en het voeren van het inhoudelijk (geloofs)gesprek. In het volgende hoofdstuk wordt dit uitgewerkt.

5. Taak Algemene Kerkenraad bij samenwerking wijkgemeenten

Gegeven de keuze voor een ongewijzigde verdeling van taken tussen de centrale gemeente en de wijkgemeenten, vertoont ook de wijze waarop de centrale gemeente gestalte krijgt veel continuïteit in vergelijking met de vorige beleidsperiode:

- Gezamenlijk vormgeven van de centrale diaconale projecten
- Bevorderen van de synergie die de samenwerking m.b.t. de centrale kerkrentmeesterij oplevert, zoals het werkgeverschap van personeel, het grootonderhoud van de gebouwen en de centrale opstelling en controle van begroting en rekening
- De centrale bekrachtiging van (de optelsom van) door wijkgemeenten opgestelde voorstellen (roosters van kerkdiensten, collecteroosters, begrotingen en jaarrekeningen)

Dit alles vindt plaats tijdens de bestaande voorbereidende samenwerking in de Colleges van Kerkrentmeesters en van Diakenen en in de daarop volgende besluitvorming in de Algemene Kerkenraad.

In deze beleidsperiode komt hier als taak bij:

- Het voeren van een jaarlijks overleg met de vertrouwenspersonen naar aanleiding van hun geanonimiseerd jaaroverzicht

De AK en het CvK spelen ook een faciliterende rol bij de aanvraag van Verklaringen Omtrent het Gedrag (VOG). Binnen de AK leven overigens nog wel vragen over de praktische uitvoerbaarheid hiervan en ten aanzien van de kwestie in hoeverre de VOG werkelijk gaat bijdragen aan het vergroten van de veiligheid binnen de kerk. Halverwege deze beleidsperiode wil hij dit punt evalueren om die evaluatie ook te kunnen delen met de Classis en via haar met de landelijke PKN.

Elkaar leren kennen

Tijdens de discussie in de beleidsplanadviescommissie werd opgemerkt dat CvK, CvD en AK wel vooral bestuurlijk bezig zijn. Soms vindt ook gezamenlijke bezinning plaats, maar dat zou nog wel wat mogen worden versterkt en uitgebreid. Daarnaast is het vooral ook van belang dat we elkaar wat beter leren kennen.

Op advies van de commissie willen we daarvoor een tweetal soorten bijeenkomsten stimuleren:

1. Elkaar beter leren kennen op basis van een gedeelde behoefte.

Bij deze bijeenkomsten gaat het niet om een willekeurig 'elkaar leren kennen' maar om het kennismaken van gemeenteleden die een gedeelde behoefte ervaren. We denken hierbij aan bijvoorbeeld de volgende thema's die samen de aspecten 2 t/m 5 van gemeente-zijn (zie hoofdstuk 2) bestrijken.

- Specifieke (diaconale) aandachtsvelden, bijvoorbeeld eenoudergezinnen of armoedebestrijding
- Invulling van het jeugdwerk
- Gezamenlijk optrekken in het vormgeven van het zijn van 'een veilige kerk'
- Omgang en samenwerking met professionele hulporganisaties (zoals De Hoop)
- Uitwisseling over de aanpak van het opstellen van een beleidsplan voor de eigen wijkgemeente

- Relatief nieuwe initiatieven van HGD-gemeenten zoals actueel de pioniersplek 'De Andere Boeg' (wijkgemeente 9) en Kerk in de Stad (wijkgemeente 1)
- Samenwerking op gebied website/ICT/communicatie
- Nadenken over invulling solidariteit tussen wijkgemeenten

Door elkaar beter te leren kennen rond dergelijke gedeelde behoeften kunnen (leden van) wijkgemeenten ook van elkaar leren en elkaars sterkten beter benutten dan nu het geval is. Dit is zeker waardevol in de opdracht voor de mensen om ons heen en rond bijzondere initiatieven van de individuele wijkgemeenten.

2. Elkaar beter leren kennen op basis van een gedeelde belangstelling/uit nieuwsgierigheid

Bij deze tweede soort bijeenkomsten gaat het om belangstelling/nieuwsgierigheid naar de verschillende opvattingen/inzichten/voorkeuren die er bij diverse gemeenteleden leven ten aanzien van thema's als kerkmuziek, kerkgeschiedenis van Dordrecht of 'Kerk en Israël', etc.

Het kan heel verrijkend en inspirerend zijn om hierbij te proeven aan andere tradities, zodat aspect 1 van gemeente-zijn (het samenkomen, zie hoofdstuk 2) wordt verbreed buiten de grenzen van de eigen vertrouwde wijkgemeente. De eigen traditie krijgt zo de gelegenheid haar vanzelfsprekendheid te verliezen door de ervaring dat het ook anders kan, al kan het er natuurlijk ook toe leiden dat de eigen traditie juist weer meer gewaardeerd wordt en een scherper profiel krijgt.

Uitgangspunt blijft wel dat wijkgemeenten een eigen identiteit hebben en willen houden. Het incidenteel bezoeken van elkaars kerkdiensten en andere activiteiten wordt daardoor niet gehinderd; kanselruil en andere vormen van pastorale hulpdiensten, ook tussen PGDD en HGD, blijken soms uit praktische overwegingen goed mogelijk, al blijft het draagvlak voor opgelegde ruil ontbreken.

Kerkblad en andere communicatiemiddelen

Ook het lezen van elkaars wijkberichten in Kerk op Dordt (KoD) is geschikt voor het elkaar kerkelijk leren kennen en met elkaar meeleven over wijk- en gemeentegrenzen heen. KoD wordt echter niet zo breed gelezen en er zijn weinig jonge gemeenteleden geabonneerd. Een idee is daarom om (ingekorte) artikelen uit KoD ook digitaal beschikbaar te maken. Het hele blad online zetten zou de (betalende) basis van het blad te veel ondermijnen en een alléén digitale kerkbode wordt als ongewenst gezien omdat dit het huidige (vooral oudere) abonneebestand zeer waarschijnlijk onvoldoende bedient. Op de HGD-website zouden ook de kerkdiensten van de wijkgemeenten kunnen worden geplaatst. Hoewel de AK de wenselijkheid van de op eigen initiatief binnen de wijken gebezigde communicatiemiddelen inziet – om een breder publiek te bereiken en actueler te informeren - ziet hij graag het uitgangspunt gehandhaafd dat KoD haar informerende en verbindende functie op het niveau tussen en boven de wijkgemeenten van HGD en PGDD blijft vervullen. Al met al is dit best een complex onderwerp en de AK wil het CvK als eerste verantwoordelijke voor het Kerkblad vragen in dezen met een strategie te komen voor de toekomst, eventueel bijgestaan door externe deskundigen.

Archivering

Vanuit een aantal wijkgemeenten is de vraag gekomen hoe het staat met de archivering van stukken binnen de HGD. Kerkordelijk gezien is dit een taak van het CvK, maar het lijkt erop dat de uitvoering van dit beleid te wensen overlaat. De AK onderstreept graag het belang van een goede archivering en verzoekt het CvK met een plan van aanpak te komen om de uitvoering van dit beleidsonderdeel te verbeteren.

6. Samenwerking met de PGDD

Zoals al opgemerkt in de Inleiding is er nauwe samenwerking met de PGDD. De komende tijd willen we deze samenwerking voortzetten en waar mogelijk nog uitbreiden en intensiveren.

Bestaande samenwerking

Op een aantal gebieden is er al nauwe samenwerking:

1. De beide CvD's werken nauw samen. Dit uit zich in gezamenlijke vergaderingen van het moderamen en driemaal per jaar van de colleges, een gezamenlijk collecterooster en waar passend gezamenlijke acties.
2. Het inschrijven van nieuwe leden wordt gezamenlijk gecoördineerd. Voor zowel de PGDD als voor HGD geldt namelijk een vrij overschrijvingsbeleid van leden (perforatie), zodat gemeenteleden van een bepaalde wijk in geheel Dordt en zelfs daarbuiten woonachtig kunnen zijn. Daarnaast is het gehele grondgebied van het eiland van Dordrecht (gedeeltelijk overlappend) opgedeeld naar de wijken voor de verdeling van de verantwoordelijkheid voor de eerste opvang van nieuw ingekomenen en voor de pastorale opvang rondom het eigen kerkgebouw.
3. Ook de CvK's werken nauw samen, al is er hier wel wat verschil van beleid en inzicht ten aanzien van de inzet van het vermogen en de inrichting van de Kerkkantoor-functie

Gezamenlijke verantwoordelijkheid

Om diverse redenen overlapt het 'wijkwerk' op het geografische territoir van bepaalde wijkgemeenten. Ingevolge het bepaalde in de kerkorde (ord. 2-4-6), moeten de kerkenraden elkaar op de hoogte stellen van de werkzaamheden die door of vanwege de gemeente worden verricht, met name waar deze werkzaamheden de missionaire, diaconale en pastorale arbeid en het jeugdwerk van de gemeente betreffen, en op deze terreinen zoeken naar samenwerking.

Bevordering samenwerking

Om deze samenwerking te bevorderen voeren de moderamina van de AK's van HGD en PGDD jaarlijks tweemaal overleg. Ook wonen vertegenwoordigers van de AK's elkaars vergaderingen bij. Verder wordt tweemaal per jaar een gezamenlijke AK-vergadering gehouden waar we ons gezamenlijk kunnen bezinnen over een bepaald thema. Ook is er tweemaal per jaar een gezamenlijke ambtsdragersvergadering voor alle ambtsdragers van HGD en PGDD.

Verbreding kennismakingsbijeenkomsten

Verder verdient het aanbeveling om te bezien of de kennismakingsbijeenkomsten zoals beschreven in hoofdstuk 5 ook verbreed kunnen worden met deelname van gemeenteleden van de PGDD. Een bijkomende gedachte hierbij is ook dat de contacten tussen HGD en PGDD in het verleden wel eens erg beperkt bleven tot wat 'centraal actieve' gemeenteleden, terwijl andere gemeenteleden elkaar nauwelijks tegenkwamen. Via deelname aan kennismakingsbijeenkomsten kan dat worden verbreed.

7. Omgang met nieuwe geloofsgemeenschappen, missionaire initiatieven en diverse organisaties met een specifieke doelgroep

Lopende initiatieven

Binnen HGD-verband heeft de Andreaskerk als enige gemeente een formele pioniersplek/nieuwegeloofsgemeenschap georganiseerd: 'De Andere Boeg' met een in Wielwijk actieve buurtpastor. De wijkgemeente rondom de Andreaskerk heeft hiervoor in 2021 – samen met de dienstenorganisatie van de PKN – financiële middelen beschikbaar gesteld voor een periode van 3 jaar met mogelijke verlenging met nogmaals 3 jaar. Inmiddels is ook deze verlenging toegekend.

Andere initiatieven in HGD-verband – die geen formele PKN-pioniersplek zijn – zijn Kerk in de Stad (wijkgemeente 1) en de buurtlunches van wijkgemeente 5 in samenwerking met de Christelijk Gereformeerde Kerk Zuidhoven. De PGDD heeft twee formele pioniersplekken: 'Het Levenshuis' in de wijk Dubbeldam (vanuit PGDD-wijkgemeente De Wijnstok) en 'Jong Dordt' en 'Staartlicht' in de wijk De Staart. Jong Dordt is ontstaan vanuit een samenwerking tussen Youth for Christ en Stichting Dordt Integraal. Gezamenlijk is besloten om invulling te geven aan integraal jongerenwerk op het eiland van Dordrecht. Het welzijnswerk krijgt vorm onder de koepel van Samen Dordt. Staartlicht is ontstaan vanuit een samenwerking tussen het buurtwerk op de Staart vanuit de NGK Kandelaarkerk en het jongerenwerk van Youth for Christ Dordrecht onder de paraplu van de stichting Missie Dordt. In de pioniersplek wordt samengewerkt met PGDD-wijkgemeente 'De Wijnstok' (als zendende kerk) en het landelijk dienstencentrum van de PKN (als pionierbegeleider). Tot nu toe wordt gewerkt vanuit de Petruskapel, maar nu deze is verkocht wordt omgezien naar een alternatieve locatie.

De AK wil graag regelmatig geïnformeerd worden over deze initiatieven. Hij bereikt dit onder andere door regelmatig personen die een leidende rol vervullen binnen deze initiatieven uit te nodigen voor een presentatie aan het begin van een AK-vergadering.

Verder verwacht de AK van de wijkkerkenraden dat ze in hun beleidsplan ingaan op de vraag hoe mensen en groepen binnen hun geografisch territorium op korte en langere termijn het best kunnen worden bereikt met Woordverkondiging, pastoraat, diaconaat en missionaire initiatieven. Hierbij zou de rol van bestaande structuren en gebouwen, nieuwe initiatieven, al dan niet in samenwerking met andere wijkgemeenten en andere partijen aan de orde kunnen komen, zodat hiermee ook rekening kan worden gehouden bij personele bezetting en inbedding in begroting en jaarrekening van de colleges van diakenen en kerkrentmeesters. Binnen de Colleges en de AK kan dan worden besloten hoe dergelijke activiteiten van diverse wijkgemeenten op elkaar afgestemd kunnen worden. De AK wil verder graag stimuleren dat wijkgemeenten elkaar eerder om hulp vragen als ze handen tekort komen en/of bepaalde expertise missen. Een en ander beoogt recht te doen aan het gewenste decentrale karakter en het ervaren "eigenaarschap" binnen het territorium van de wijkgemeente of samenwerkende wijkgemeenten te bevorderen.

Contact met overkoepelende missionaire organisaties

De voor de HGD-gemeenten belangrijkste missionaire initiatieven zijn de al langer bestaande Stichting Platform Dordtse Kerken en de meer recente initiatieven Missie Dordt en Samen Dordt. De stichting Missie Dordt (missionair) is evenals de stichting Samen Dordt (meer praktisch diaconaal, o.a. separaat geïnitieerd zodat bijvoorbeeld ook subsidie van de burgerlijke gemeente mogelijk is) onderdeel van de overkoepelende stichting Dordt Integraal. Vanuit de wijkgemeenten 2, 5, 7 en 9 wordt – met personen vanuit ca. 28 andere Dordtse kerken en geloofsgemeenschappen – geparticipeerd in de Stichtingsraad van Dordt Integraal zoals ook op de website van deze stichting vermeld. Wijkgemeente 1 heeft na overleg met de stichting Dordt Integraal besloten om geen lid van de Stichtingsraad te zijn, maar

mogelijk wel samen te werken bij diaconale initiatieven. Een van de belangrijkste functies van het Platform Dordtse Kerken is het onderhouden van de contacten namens de deelnemende kerken met de burgerlijke gemeente. Er zijn (bestuurlijke) contactrelaties tussen het Platform en de Stichting Dordt Integraal en onderliggende stichtingen.

Contact met diverse organisaties met een specifieke doelgroep

In Dordrecht en de regio eromheen zijn diverse kerkelijke organisaties actief die een specifieke doelgroep hebben en waarmee de Hervormde Gemeente relaties onderhoudt:

- InterKerkelijk Overleg in Schoolzaken (IKOS) dat godsdienstonderwijs aan openbare scholen verzorgt
- Interkerkelijke Commissie voor pastorale zorg aan Doven Gorinchem-Dordrecht
- Interkerkelijke Kommissie Aangepaste Arbeid (verzorgt kerkdiensten voor mensen met een verstandelijke beperking)
- Diaconaal Aandachtscentrum Dordt (inloophuis voor mensen met behoefte aan diaconale ondersteuning)

De AK wil graag regelmatig geïnformeerd blijven over het werk dat deze organisaties verrichten. Hij bereikt dit onder andere door regelmatig personen die een leidende rol vervullen binnen deze organisaties uit te nodigen voor een presentatie aan het begin van een AK-vergadering.

Omgang met diversiteit binnen wijkgemeenten van de HGD

In sommige gevallen wordt er in de breedte van de HGD verschillend gedacht over externe initiatieven waarbij een beroep wordt gedaan op (wijkgemeenten van) de HGD. In die gevallen stelt de AK zich terughoudend op en hebben wijkgemeenten een eigen beleidsruimte. Wel wil de AK in dergelijke gevallen tijdig worden geïnformeerd.

In alle gevallen van invulling van missionaire initiatieven of nieuwe vormen van kerkelijke presentie binnen het territorium van wijkgemeenten, zullen, alvorens verplichtingen worden aangegaan, de personele en financiële consequenties in kaart moeten zijn gebracht en waar nodig worden geaccordeerd door CvK en CvD, waarna het dossier incl. eventuele aanpassing van collecteroosters, ter afstemming aan de AK moeten worden voorgelegd, die daarbij een marginale toets verricht (kerkordelijke kaders en vermijden van schade aan belangen van de hervormde gemeente of wijkgemeenten).

8. Overzicht beleidspunten

In dit beleidsplan lopen beschrijving van de recente geschiedenis, verwoording van wat kerk- en gemeente-zijn inhoudt en concrete beleidsvoornemens door elkaar heen. Dat maakt het wellicht wat lastig om die laatste punten eruit te lichten. Vandaar dat hieronder de beleidspunten nog eens in één overzicht bij elkaar zijn gezet. Dit hoofdstuk bevat dus geen nieuwe informatie, maar alleen herhaling van wat eerder al werd opgeschreven.

Beleidspunten:

- Zonder de druk van een fusiedeadline en onderhandelingen over fusiedocumenten, zo goed mogelijk samen werken en elkaar vooral ook beter leren kennen door ontmoetingen waarbij (geloofs)ervaringen kunnen worden uitgewisseld (zie hoofdstuk 1)
- Versterking onderling contact leden diverse wijkgemeenten HGD door ontmoetingen te stimuleren op basis van:

- 1 een gezamenlijke behoefte vanuit een functie binnen de kerk
- 2 een gedeelde belangstelling

(zie hoofdstuk 5)

Verkenning van de mogelijkheid hier ook leden van de PGGD bij te betrekken (hoofdstuk 6)

- Het voeren van een jaarlijks overleg met de vertrouwenspersonen naar aanleiding van hun geanonimiseerd jaaroverzicht (hoofdstuk 5)
- Halverwege de beleidsperiode evalueren in hoeverre de VOG daadwerkelijk bijdraagt aan een veiligere gemeente om die evaluatie te kunnen delen met de Classis en via haar met de landelijke kerk (hoofdstuk 5)
- Versterking van de positie en functie van het kerkblad door te verkennen in hoeverre bepaalde delen ervan ook online ter beschikking kunnen komen en beter aangesloten kan worden op andere communicatiemiddelen zoals gemeente-apps. (zie hoofdstuk 5)
- Het CvK wordt gevraagd met een plan van aanpak te komen om het archiveren van stukken binnen de HGD te verbeteren (zie hoofdstuk 5)
- Tweemaal per jaar overleggen moderamina van HGD en PGDD met elkaar (hoofdstuk 6)
- Tweemaal per jaar wordt een gezamenlijke AK-vergadering van HGD en PGDD georganiseerd (hoofdstuk 6)
- Tweemaal per jaar vindt een gezamenlijke vergadering van ambtsdragers plaats voor alle ambtsdragers van HGD en PGDD (hoofdstuk 6)
- Stimuleren van wijkkerkenraden om in hun beleidsplan in te gaan op de vraag hoe mensen en groepen binnen hun geografisch territoir op korte en langere termijn het best kunnen worden bereikt met Woordverkondiging, pastoraat, diaconaat en missionaire initiatieven en in hoeverre ze hierbij aan willen sluiten bij initiatieven van buiten de HGD. De AK toetst marginaal aan kerkordelijke kaders en vermijden van schade aan de belangen van de HGD of haar wijkgemeenten. Voorafgaand aan het aangaan van verplichtingen moeten de personele en financiële consequenties zijn beoordeeld en zo nodig ingepast in de kaders van CvK en CvD (hoofdstuk 7)
- Doorgaan met het uitnodigen van gasten voor de opening van AK-vergaderingen die werkzaam zijn voor organisaties of verbanden met een specifieke doelgroep waarmee de HGD contact onderhoudt (hoofdstuk 7)

Referenties

- [1] Beleidsplan wijkgemeente 1 –2018-2023 (onder revisie), op te vragen bij wijksciba
- [2] Beleidsplan wijkgemeenten 2 & 7 – 2023 – 2027, beschikbaar op website (https://wijk2en7dordrecht.nl/images/documenten/Beleidsplan_wijken_2_en_7_2023-2027_11.pdf)
- [3] Beleidsplan wijkgemeente 5 – 2022-2026, op te vragen bij wijksciba
- [4] Beleidsplan wijkgemeente 9- Overbruggingsbeleidsplan 2023-2024, op te vragen bij wijksciba
- [5] Beleidsplan Protestantse Gemeente Dordrecht Dubbeldam, 2023-2027, op te vragen bij sciba PGDD
- [6] Een Nieuwe Protestantse Gemeente: visie en werkelijkheid, archief sciba AK
- [7] PKN-rapport Kerk 2025 'Waar een Woord is, is een weg' (beschikbaar via het Internet, bijv. <https://www.pkn-roden.nl/pdfdoc/Kerk2025.pdf>)
- [8] Rapport Beleidsplanadviescommissie, archief sciba AK